

Kotkan ruusu

Sairaalan sininen lakana heijasti varjoja miehen kalpeille, ohuille käsille. Sormet pyrkivät koukkuun ja yrittivät vielä tarttua johonkin. Janne otti isän kädestä kiinni ja odotti, että se liikahtaisi. Hänen mieleensä tuli, miten hän ensimmäisen kerran oli ojentanut kätensä ja koskettanut tytärtään. Rosan pienet sormet olivat kiertyneet hänen etusormensa ympärille tiukasti. Isän käsi hänen kädessään ei liikahtanut.

Tanja katsoi miesten yhteenpuristettuja käsiä. Hänen teki mieli huomauttaa Jannelle, että tämä puristi liian lujaa, mutta oli sitten hiljaa. Janne oli puristanut hänenkin kättään liian lujaa, kun he seisoivat yhdessä papin edessä kirkossa ja lupasivat rakastaa toisiaan myötä- ja vastoinikäymisissä. Hän muisti myös, miten upouusi appiukko oli tullut häntä tanssittamaan. Oli pyörittänyt tanssilattialla, hoilannut "onni suosii rohkeaa" hänen korvaansa ja puristanut isoilla, lihaksikkailla käsillään hänen vyötäröään. Se kähmii minua, hän oli ajatellut inhoten ja seurannut Kallea mahdollisimman jäykästi pari kierrosta ympäri tanssilattiaa. Olisin läimäyttänyt sitä silloin, jos en olisi ollut siinä kaikkien töllisteltävänä, hän ajatteli. Jannelle hän ei ollut mitään sanonut, oli vain useamman kuukauden varonut jäämästä minnekään Kallen kanssa kahden. Oikeastaan vasta tyttärensä synnyttyä hän oli tajunnut ymmärtäneensä Kallen ihan väärin.

Mitenkäs täällä, sairaanhoitaja kysyi huoneeseen tullessaan. Janne vilkaisi häntä ja katsoi sitten isänsä kuivia ja halkeilleita huulia ja pyysi hoitajaa antamaan isälle juomista. Tässä vaiheessa potilaalle ei enää anneta nesteitä, hoitaja vastasi. Annatkeko te isän kärsiä janoa, Jannen ääni värähti. Hoitaja selitti, miten potilas ei enää aisti nälän tai janon tunnetta. Jannesta tuntui, että hänen omaa kurkkuaan kuristi ja kieli oli takertua kitalakeen. Mistä ne tietää ettei sillä ole jano, hän mietti ja katsoi, miten hoitaja kostutti isän huulia topsipuikolla. Vaikka potilaalle annettaisiin nestettä suun kautta, hän ei sitä enää nielisi, hoitaja jatkoi huomattuaan Jannen epäilevän ilmeen. Entäs sitten suonensisäinen nesteytys, Tanja ehdotti. Sitäkään ei enää, hoitaja sanoi ja katsoi Janneen päin lisätessään: ylimääräiset toimenpiteet vain pidentävät potilaan lähtöä.

Lähtöä, Janne toisti mielessään, miksi se ei voi sanoa että kuolemaa. Lähtöhän oli jotain, joka kuului elämään. Hän ajatteli sitä päivää, kun isä oli jäänyt eläkkeelle

kuorma-autokuskin hommista. Miten äiti oli huokaissut syvään ja sanonut, että nyt ne ainaiset lähdöt loppuivat. Elähän nyt, isä oli naureskellut, jos en olisi lähtenyt silloin ajamaan kuormurilla Lappeenrannan ja Kotkan väliä, en olis tätä Kotkan ruusua koskaan tavannu. Piti tätä vähän väsyttääkin ennen kuin sain poimittua, isä väitti. Ja kato minnee Kotkan ruusun toit, äiti nokitteli, tänne sisämaahan kärvistelemään. Mutta nyt on vihdoin lähdöt lähdetty ja tänne jäädään molemmat Saimaan rannalle ruikuttamaan.

Raija oli kuitenkin se, joka lähti ensin. Kuopuksensa kuolemasta se selvisi ja ehti vielä olla saattamassa pojantytärtään esikouluun ja ensimmäiselle luokalle. Sitten Raijaa alkoi väsyttää enemmän ja enemmän eikä se oikein enää jaksanut kuunnella Kallen rallattelua yhtä pitkämielisesti kuin aikaisemmin. Kun se vihdoin saatiin menemään lääkäriin, ei ollut enää paljon tehtävissä.

Missäs Kallen hampaat on, Tanja kysyi äkkiä. Hoitaja veti sängyn vieressä olevan kaapin laatikon auki ja näytti muovipussissa olevia tekohampaita. Ei niitä enää voi pitää suussa, hän sanoi. Ikenet ovat niin kutistuneet ja arat, ei ole oikein saatu puhdistettua suutakaan enää.

Laitetaan hampaat suuhun sitten kun - sitten kun lähtö tulee. On sitten enemmän oman näköisensä. No te täällä pärjäilettekin, hoitaja käveli huoneen ovelle, painakaa soittonappia jos jotakin tulee, tuon kohta lääkkeitä.

Janne veti kättään pois ja siirtyi vähän kauemmas sairaalasängystä. Juttele isälles jotain, Tanja sanoi, tuohan sanoi, että pisimpään säilyy kuuloaisti. En minä osaa sille mitään sanoa, Janne väitti. Juttele jostain, jota olette yhdessä isäs kanssa tehneet, Tanja ehdotti. Ei me koskaan mitään tehty yhdessä, ei minua kiinnostanut samat asiat kuin isää ja pikkuveljeä, Janne sanoi, se vaan kertoi niitä juttujaan ja minun piti kuunnella ja nyökytellä. Ai niin kuin se juttu siitä, kun se ekan kerran joi viinaa, Tanja houkutteli jatkamaan. Janne vilkaisi Tanjaa, halusiko se nyt täällä kuunnella jotain viinajuttuja. Eikös se silloin ensi kerran kuullut sen Kotkan ruusun, Tanja lisäsi.

Kalle oli ollut silloin vasta ihan poikanen. Sukulaiset ja naapurit olivat kerääntyneet jonkun merkkipäivää juhlistamaan ja aikaa myöten miehet olivat alkaneet siirtyä pihalle. Kalle ja pari vähän vanhempaa serkkupoikaa oli hätistelty

kauemmas ja liiterin nurkalla oli pulloa vedetty monta kertaa esille halkopinon välistä. Sitten hilpeiksi ja kovaäänisiksi muuttuneet miehet olivat vähitellen kulkeutuneet takaisin sisään.

Pojat olivat hiipineet pullokätkölle. Sie et ainakaa uskalla ottaa, serkku oli härnänyt Kallea ja tämä oli tempaissut ison kulauksen kerralla. Luulin että kaikki sisuskalut sytty tuleen ja yritin kakoa niitä suun kautta ulos, savu vaan tuprus sieraimista, Kalle aina kuvaili, ja sitten makasin silmät kiinni nurmikolla niin pitkään, että serkut kiskoivat ylös ja taluttivat salaa yläkertaan. Ei sitä tänne voi jättää, kuulin niitten supisevan, sen äiti löytää sen ja näkee että se on kännissä. Sitten ne keksivät vetää ja työntää minut vintille purujen sekaan ja siellä minä makasin ja koko maailma keinahteli ja alakerrassa soi hanuri ja joku lauloi "tule myötä, tähdet syttyy tuikkimaan" ja äkkiä minä hoksasin, että elämä on ihanaa, Kalle oli hymyillyt.

Eikä isää varmaan sekään haitannut, että sen äiti oli yhyttänyt serkkupojat pullokätköltä ja huutanut kovalla äänellä herrijee ja selkäänne saatte molemmat ja oottakaa vaan kun isänne ehtii ulos, Janne matki mummoaan, jonka raikuvan huutoäänänen hänkin hyvin muisti. Huoneen ovi aukesi ja lähihoitajaopiskelija kurkisti huoneeseen. Huusitteko apua, hän kysyi. Janne kääntyi katsomaan ikkunasta ulos. Mustelman värinen pilviseinä vyöryi pohjoisesta päin. Nousee Saimaan takaa, tulee kova ukonilma, voi kestää koko yön, hän mutisi.

Hoitaja lupasi tuoda lääkkeitä, Tanja sanoi opiskelijalle. Onko potilas ollut levoton, opiskelija kysyi ja lähestyi sängyssä makaavaa miestä. Puristaa käsillään lakanaa, Tanja sanoi ja osoitti Kallen kouristuneita sormia. Opiskelija kosketti Kallen kättä ja samalla Kalle korahti ja opiskelija teki tasajalkahypyn taaksepäin. Haen hoitajan, hän henkäisi ja lähti melkein juoksuaskelin ulos huoneesta. Mitä ne tommosia mitättömiä päästävät isän luo, Janne murahti ja katsoi pahasti opiskelijan perään. Tanjaa tytön säikkyminen säählitti. Se on täällä harjoittelemassa, ei se pahaa tarkoittanut, sehän on vaan muutaman vuoden Rosaa vanhempi tyttö, hän pyrki lepyttelemään. Janne kääntyi takaisin ikkunaan päin.

Hetken kuluttua hoitaja tuli lääkeruisku pienellä tarjottimella ja lähihoitajaopiskelija perässään. Annan morfiinia, hän totesi selittävästi, se vie kipua pois ja auttaa hengitystäkin. Morfiinia, Janne henkäisi, ettehän te anna sitä liikaa?

Oli hetken hiljaisuus ja opiskelija vilkaisi jo pelästyneen näköisenä hoitajaa. Ei anneta liikaa, hoitaja vastasi sitten rauhallisesti. Hän katsoi Janneen vakaasti ja avoimesti ja lisäsi vielä, että tarpeeksi annetaan. He kaikki katsoivat, miten hoitaja ruiskutti kädenselässä olevan kanyylin kautta kaiken aineen Kallen suoneen. Näytti siltä, että Kallen hengitys alkoi heti kulkea helpommin ja hänen kouristuneet kätensä laskeutuivat helpottuneena lepäämään lakanalle.

Tanja mieleen muistui se kerta, kun Kalle oli heijannut vauvaa vahvoissa käsissään ja sanonut äkkiä, että Janne oli alkanut lääkitä itseään viinalla. Tanja oli tuijottanut vauvan pääläen untuvaa ja vasta vähän ajan kuluttua vilkaissut, katsoiko appi häntä. Olisi hyvä, jos tulisit vauvan kanssa meille aina aamulla ja antaisit vauvan Jannelle vähäksi aikaa, Kalle ehdotti. Tanja ei edes huomannut nousseensa kun oli jo Kallen edessä kädet ojossa ottamassa vauvaa pois. Minä en anna lasta humalaiselle, hän sanoi. Ei se vielä aamulla ole kännissä, Kalle hymähti, eikä se illallakaan itseään jalattomaksi juo. Vielä. Mutta tulisit aina aamulla vähäksi aikaa, että se muistaisi, mitä sillä täällä on: vaimo ja lapsi. Siellä meillä sillä on vaan kuollut veli, Kalle sanoi. Tanja vilkaisi Kallen murheellisiin silmiin. Voin minä tullakin, hän sanoi, ei olla vielä ihan päätetty vauvan nimeäkään.

Hän oli jo ennen vauvan syntymää päättänyt, että nimen pitäisi olla sellainen, jota ei monella samanikäisellä olisi. Hän oli itse aina saanut jakaa nimensä muiden tanjojen kanssa jokaisella luokalla ja vielä opiskellessaankin. Vasta ensimmäisellä työpaikalla hän oli saanut olla ainoa Tanja. Olisi kiva, jos tytön nimi muistuttaisi sinun nimeä, hän oli sanonut Jannelle heti tytön synnyttyä. He olivat vihdoin kahden vauvan kanssa ja ikkunasta näkyi öinen, tumma taivas. Olen vähän ajatellut, että se voisi olla Jane, hän oli sanonut ja katsonut Jannea toiveikkaasti mutta tämä oli vain tuijottanut vauvan ruttuisia, punaisia kasvoja. Tai voisi se olla joku nimi, jota on meidän jommankumman suvussa ollut, hän oli jatkanut, useasti ainakin toinen nimi on vaikka mummon nimi. Ai haluat tosta Raijan tai Tuijan, Janne oli sanonut ilmeettömästi, nehän on vanhojen naisten nimiä. No minkä nimen sinä haluaisit, hän oli pakottanut itsensä kysymään ihan tavallisella äänellä. En tiedä, en ole ajatellut, Janne oli sanonut ja kävellyt pois.

Miten pian sille voi antaa lisää sitä morfiinia, Tanja kysyi hoitajalta, joka käsi Kallen ranteella mittasi pulssia. Hoitaja ei heti vastannut vaan mittasi kaikessa

rauhassa pulssin. Sitten hän kääntyi ja sanoi, että painakaa soitonappia, jos potilas on levoton. Minä tulen heti, hän lupasi ja alkoi kävellä kohti ovea selittäen samalla jotain lähihoitajaopiskelijalle. Hyvin heikko, Tanja kuuli hänen sanovan ja opiskelija sanoi siihen jotakin, jota hän ei enää kuullut.

Rosa oli syntynyt vain pari kuukautta Jannen nuoremman veljen kuoleman jälkeen ja Janne oli ollut vielä melkein kuin sekaisin. Kun Tanja ja vauva olivat tulleet kotiin, Janne ei halunnut ottaa vauvaa syliin, ei halunnut puhua veljestään, ei halunnut loppujen lopuksi edes nukkua kotona. Anoppi ei ollut ihan pystynyt peittämään tyytyväisyyttään, kun Janne oli kysynyt, voisiko hän tulla pariksi yöksi takaisin kotiin nukkumaan. En oikein saa nukuttua, kun vauva itkee niin paljon, hän oli selittänyt äidilleen. Ymmärrät varmaan, että Jannen pitää nyt saada nukkua rauhassa, kun tämä on hänelle niin vaikeaa, Raija oli selittänyt Tanjalle, pikkuveli oli hänelle tärkein ihminen maailmassa. Tanja muisti hyvin, miten hän oli jäänyt sanattomaksi, ja Janne oli alkanut nukkua öitään lapsuudenkodissa ja pian hän oli ollut siellä päivätkin.

Tanja oli jäänyt yksin, kannellut karjuvaa koliikkivauvaa eestaas yöt ja päivät ja itkenyt välillä vauvan kanssa kilpaa. Jälkeenpäin hän ei osannut sanoa, miten pitkään olisi vielä jaksanut. Sitten yhtenä iltana Kalle oli soittanut ovikelloa, marssinut sisälle, ottanut itkusta tärisevän vauvan hänen sylistään ja komentanut hänet nukkumaan. Hän oli jäänyt seisomaan käsivarret veltosti roikkuen keskelle olohuonetta ja katsonut, kun Kalle oli ensin suurilla kourillaan vaihtanut näppärästi vauvalle kuivan vaipan ja alkanut sitten kävellä samaa reittiä ympäri huonetta. Mene sinä vaan nukkumaan, Kalle oli sanonut, nyt on minun vuoro kuunnella tämän Ruusun itkut. Ja minä tulen niin monena iltana kun on vaan tarvis, hän lupasi. Makuuhuoneeseen kompuroidessaan Tanja oli kuullut vauvan itkun yli Kallen hyräilyä. Sanojakin erotti: "ken lähtee seurakseni tanssimaan" ja Tanja oli nukahtanut yrittäessään päättää itkisikö vai nauraisiko appiukon tuutulaulua.

Kalle liikahti sängyssä ja Janne kääntyi katsomaan huoneen ovea. Rosa tulee, hän sanoi, kun oven kahva painui alas. Eihän, Tanja ennätti sanoa ennen kuin ovi aukesi ja heidän tyttärensä tuli huoneeseen. Rosa jäi seisomaan ihan oven viereen ja katsoi sieltä sängyssä makaavaa hahmoa. Onko ukki vielä täällä, hän kuiskasi. Ei sinun pitänyt tulla, Tanja alkoi hätäisesti kävellä häntä kohti käsivarret levällään

hätistääkseen tyttären ulos kuolevan miehen huoneesta, parempi että muistat ukin terveenä ja iloisena. Anna tytön tulla, Janne sanoi silloin ikkunan luota, ei ukkia tarvitse pelätä. Tanja kääntyi ja näki Jannen seisomassa tummana hahmona ikkunaa vasten. Jannekin vanhenee, hän ajatteli miestä katsoessaan, ja minä itsekin. Ja Rosa kasvaa aikuiseksi ja jonakin päivänä hän seisoo tässä minun paikallani. Hän katseli, kun Rosa käveli sängyn luo ja meni sitten seisomaan tytön viereen ja otti häntä kädestä. Käsi vapisi vähän ja Tanja tiesi katsomattakin, että Rosa itki. Hän itse katsoi Kallen kasvoja ja käsiä ja häntä hämmästytti, miten vähän Kallea näytti enää olevan jäljellä: vain viimeisistä hengenvedoista taisteleva suu, kiinni puristuneet silmät ja ohuen ihon peittämät luisevat sormet.

Lauletaan ukille, Rosa sanoi äkkiä, ukki lauloi aina minulle, kun menin käymään sen luona. Tanja sulki silmänsä ja yritti muistella virsiä, joita tällaisissa tilanteissa laulettiin, mutta yhtään sanaa tai säveltä ei löytynyt hänen muististaan. Mä silmät luon ylös taivaaseen, Janne sanoi ikkunan luota ja helpottuneena Tanja alkoi hyräillä ensimmäisiä sanoja. Ei sitä, Rosa keskeytti, ukki ei koskaan laulanut virsiä. No mutta eihän täällä mitään tangoa voi laulaa, Tanja väitti vastaan vaikka jo oikeastaan tiesi, että Kallelle ei virttä veisattaisi. Ei ainakaan sellaista tangoa, hän vielä yritti.

Minun tytärtä ei sellaisen tangon mukaan nimetä, hän oli sanonut narkästyneenä, kun Kalle oli ehdottanut vauvalle nimeksi Ruusu. Sehän oli joku kotkalainen hempukka, joka iski satamasta merimiehiä! Ja se kuulostaa niin vanhalta, hän oli lisännyt ja vilkaissut Jannea, muistikohan tämä mitä oli sanonut synnytysosastolla. Janne oli siihen asti istunut hiljaa muiden pohtiessa vauvan nimeä ja kilkutellut lusikalla tyhjää kahvikuppiaan. Tehdään siitä uudempi nimi, hän oli äkkiä sanonut, nousut tuoilta ja kiertänyt Tanjan luo. Janne oli ojentanut kätensä ja vauva Tanjan sylissä oli tarttunut lujasti hänen etusormeensa. Meidän tyttö näyttää ruusulta, hän oli hymyillyt Tanjalle, laitetaan sille nimeksi Rosa. Rosa, Tanja oli pyöritellyt nimeä kielellään ja kuunnellut sen sointia. Rosa, hän oli sitten sanonut vauvalle ja tämä oli heti alkanut potkia jaloillaan ja heilutella pikkuruusia käsiään. Ukin Ruusu siitä sitten tuli, Kalle oli tyytyväisenä todennut ja iskenyt Tanjalle silmää.

Janne tuli ikkunan luota Rosan ja Tanjan viereen seisomaan ja alkoi laulaa

ensimmäisiä sanoja yksin: “On ilta, tähdet sytty loistamaan”. Hänen äänessään he kuulivat kaukaisen kaiun Kallen äänestä. Sitten tytön ääni liittyi miehen ääneen ja ne soivat yhdessä illan tummuutta. Iltahan nyt on, Tanja ajatteli, Kallen viimeinen ilta.